

Så kan du gå från forskningsartikel till professionsvetenskap

Gunnar Höst
Torodd Lunde

Linköpings universitet och NATDID
Karlstads universitet och NATDID

I ATENA Didaktik kan forskare skriva om resultaten från sin forskning så att den blir tillgänglig för lärare och förskollärare. Professionsvetenskapliga artiklar om forskning kan ge läsare inblick i didaktiska problematiker, och ligga till grund för deras reflektioner om sin undervisning och hur den kan utvecklas. Forskare kan välja mellan att fokusera på ett enskilt forskningsresultat i ett kortare format eller forskningsresultat från flera studier i ett mer omfattande format. Beroende på om en forskare vill skriva om en enskild publicerad artikel eller flera artiklar inom ett projekt finns det vissa saker att tänka på. Syftet med den här artikeln är att beskriva hur skrivandet skiljer sig mellan de två typerna av texter. Det gör vi genom att utifrån ett exempel på en text som baseras på en publicerad artikel visa hur författare kan gå till väga i urval av resultat och utformning av sin text.

Ifall du har publicerat en eller flera didaktiska studier och vill göra dina forskningsresultat mer tillgängliga och användbara för undervisningsutveckling finns det numera två texttyper att välja mellan i ATENA Didaktik. Den ena heter *Notiser från forskningsfronten* medan den andra heter *Resultat från ett forskningsprojekt*. I både texttyperna kommunicerar du resultat från publicerad forskning. Skillnaden är att Notiser från forskningsfronten är mer kortfattade och ska vara baserade på en artikel (t.ex. [1]), medan Resultat från ett forskningsprojekt är mer omfattande och ger en sammanhängande bild av resultat från flera publicerade artiklar från samma projekt. Det kan till exempel vara ett avslutat forskningsprojekt (t.ex. [2,3]) eller en avhandling (t.ex. [4,5]).

Tidigare kunde du som "extern" skribent bara kommunicera din forskning genom texttypen Resultat från ett forskningsprojekt, medan Notiser från forskningsfronten skrevs av medarbetare i NATDID. Vi har nu öppnat upp så att även forskare kan skriva Notiser från forskningsfronten baserat på en egen forskningsartikel. Nu kan du därför välja om du vill fokusera på bara ett forskningsresultat i ett kortare format eller fler forskningsresultat från fler studier i ett mer omfattande format.

I och med detta vill vi beskriva likheter och skillnader mellan de två texttyperna. I en tidigare artikel beskrev vi hur du kan tänka när du skriver inom texttypen Resultat från ett forskningsprojekt (vid det tillfället kallades texttypen Forskningsrapporter) [6]. Syftet med denna artikel är att beskriva vad som skiljer texter av typen Notiser från forskningsfronten från Resultat från ett forskningsprojekt och vilka konsekvenser detta får för skrivandet. Syftet är också att ge stöd för hur du kan tänka när du ska välja mellan de två texttyperna för att kommunicera forskningsresultat.

Samma struktur oavsett om texten tar upp en eller flera studier

Vår tidigare artikel [6] handlar om att skriva professionsvetenskapliga texter baserat på flera artiklar från exempelvis en avhandling eller ett avslutat forskningsprojekt. Huvudresonemanget kan dock även användas på Notiser från forskningsfronten som enbart handlar om en enskild vetenskaplig artikel.

En viktig utgångspunkt för kommunikationen är att tänka igenom syfte och målgrupp. Till skillnad från forskningspublikationer är målgruppen för professionsvetenskapliga publikationer i ATENA Didaktik lärare, och syftet är att göra didaktiska forskningsresultat mer tillgängliga och användbara för undervisningsutveckling. Denna skillnad i syfte och målgrupp får konsekvenser för val av struktur och innehåll. Vi argumenterar för att en tredelad struktur bestående av inledning, mittdel och avslutning är mer ändamålsenlig än den mer traditionella akademiska strukturen som är vanlig i forskningsartiklar, det vill säga inledning, metod, resultat och diskussion [6].

I en inledning beskriver skribenten det undervisningsproblem som forskningsresultaten skulle kunna hjälpa lärare att hantera. Därefter kan ett urval av relevanta resultat beskrivas i en mittdel, tillsammans med information om hur resultaten har kommit fram. Författaren kan sedan i en avslutande del knyta åter till undervisningsproblemet, och resonera om hur resultaten kan användas som stöd för att adressera problemet.

När det gäller struktur är det alltså inte någon stor skillnad mellan texttyperna Resultat från ett forskningsprojekt och Notiser från forskningsfronten. För att få syn på viktiga skillnader mellan texttyperna får vi istället titta närmre på hur vi kan tänka kring innehållet i de två texttyperna.

Olikheter i innehåll beroende på om texten tar upp en eller flera studier

En stor skillnad mellan texter av typerna Resultat från ett forskningsprojekt och Notiser från forskningsfronten är att de sistnämnda ska ha ett mycket kortare format och ett mer fokuserat budskap. Detta gör att det blir skillnader i innehåll beroende på vilken av de två texttyperna man skriver.

Texter av typen Resultat från ett forskningsprojekt är oftast mellan 3000 och 5000 ord långa. Detta gör att det finns utrymme att belysa en undervisningsproblematik utifrån flera olika perspektiv. Dessa perspektiv kan till exempel grunda sig i olika delstudier som ingår i en doktorsavhandling. Även denna texttyp kräver ett medvetet urval av resultat för att skapa en tydlig röd tråd och ett tydligt budskap, men den ger ändå författaren möjlighet att presentera en del av bredden i projektet som ligger bakom och hur detta på olika sätt kan vara ett stöd för lärares undervisningsutveckling.

Längden på Notiser från forskningsfronten är mellan 1000 och 2000 ord. Texterna ska, som namnet antyder, vara rapp och fokuserad till sin karaktär. Tanken är inte att sammanfatta alla resultat som finns i en forskningsartikel, utan det handlar om att lyfta fram resultat som kan vara särskilt relevanta som stöd för undervisningsutveckling. Skribenten behöver därför medvetet välja ut vilka delar av resultatet som är särskilt användbara för att formulera och adressera ett undervisningsproblem och sedan hitta ett effektivt sätt att rama in resultatet för att skapa ett klart och tydligt budskap. En utmaning blir därmed att gå från en sammansatt forskningsartikel där det ofta är flera forskningsfrågor som besvaras i relation till ett forskningssyfte till ett fokuserat budskap om hur ett forskningsresultat kan vara ett stöd för undervisningsutveckling. Det gäller alltså att ställa sig frågan om vilka delar av resultatet som skulle kunna vara till störst nytta för att analysera eller designa undervisning om man är en lärare som behöver stöd för att handskas med en didaktisk problematik. Sedan måste man ställa sig frågan om hur man kan rama in detta i en undervisningsproblematik och skriva fram det på ett sätt som tydliggör vilken typ av utmaning lärare kan få stöd för att adressera.

En viktig skillnad mellan de två texttyperna är därför att skribenten i Notiser från forskningsfronten ännu tydligare behöver ta ställning till vad i forskningsartikeln som är det mest relevanta och användbara innehållet för den tilltänkta målgruppen och hur detta kan kommuniceras på ett effektivt sätt. För att förtydliga detta kan vi titta på ett exempel på en text av typen Notiser från forskningsfronten.

Matti Karlström [1] har skrivit en Notiser från forskningsfronten-text om en av delstudierna i sin avhandling. Texten är alltså baserad på en publicerad forskningsartikel som författaren själv har varit med att skriva [7]. Vi ska nu titta närmare på de tre huvuddelarna i texten och vad som är karaktäristiskt med dessa i relation till att det är en Notiser från forskningsfronten-text.

Vi ska börja med att titta på inledningsdelen och hur denna på ett väldigt kort och effektivt sätt leder läsaren in på undervisningsproblemet som är i fokus och syftet med texten. Redan i titeln får läsaren en kärnfull introduktion till vilket undervisningsproblem som är i fokus: "Planering av undervisning kräver svar på komplexa frågor". I inledningen konstaterar Matti sedan att planering är en central del av lärares arbete och att lärarstudenter behöver stöd för att utveckla denna förmåga under sin lärarutbildning. För att göra detta används olika planeringsmodeller i lärarutbildningen. Ett problem är dock att "när man följer lärarstudenters planeringsarbete ser man att de möter en rad olika svårigheter där den valda modellen inte ger det stöd som studenterna behöver." Matti kopplar sedan undervisningsproblemet till de forskningsresultat han ska presentera senare i texten: "Syftet med den här texten är att presentera min studie av lärarstudenters planering av undervisning, och reflektera kring hur den nya didaktiska modellen kan stödja planering både för lärarstudenter och för verksamma lärare." I syftet lyfter han alltså fram att resultatet kan vara relevant för både lärarutbildare och verksamma lärare trots att undervisningsproblemet är hämtat från lärarutbildning.

På några rader i en inledning har alltså Matti skapat en inramning till texten och skrivit fram vad läsaren kan förvänta sig genom att läsa resten av texten. Vi ska nu titta på hur undervisningsproblematiken och det relativt specifika syftet som det mynnar ut i får konsekvenser för urval av innehåll i den professionsvetenskapliga artikeln.

I mittdelen börjar Matti med att i korthet presentera två vanligt förekommande modeller för hur lärare planerar sin undervisning. Sedan följer två sidor där han ger kort information om forskningsmetoder och presenterar utvalda resultat från studien som är relevanta för undervisningsproblemet och syftet. Detta gör han dels genom att presentera resultat från studien som empiriskt belyser problemet som introducerades i inledningen, dels hur de utifrån detta utvecklade en alternativ planeringsmodell. Presentationen av resultat från den publicerade studien är huvuddelen av texten och det som får störst utrymme. Trots detta presenterar inte Matti alla resultat från forskningsartikeln. Stora delar av resultatet i den publicerade artikeln har utelämnats, till exempel de mer detaljerade fynden kring i vilken ordning olika grupper tog olika steg i planeringen.

I den sista och avslutande delen av texten kopplar Matti ihop forskningsresultatet med undervisningsproblemet. I inledningen konstaterade han att de traditionella modellerna inte ger det stöd som studenterna behöver för att hantera vissa svårigheter i sitt planeringsarbete. I den sista delen visar han hur den nyutvecklade modellen kan ge utökat stöd. Eftersom modellen är framtagen inom lärarutbildningen så behövde Matti lägga särskild tonvikt på att tydliggöra hur den även skulle kunna vara användbar för verksamma lärare och inte bara lärarutbildare. Han behöver därför placera resultaten i en delvis ny kontext. Han argumenterar för att många verksamma lärare sannolikt redan använder de äldre modellerna i sin egen planering, och att den nya modellen därför skulle kunna fylla en funktion även för dem. För att tydliggöra denna potential väljer han att exemplifiera hur tre komponenter i den nya modellen, som inte finns med i de traditionella, kan bidra med ytterligare stöd i lärares planeringsarbete.

Ser vi på artikeln som helhet har den alltså en kortare inledande och avslutande del som ramar in de utvalda publicerade forskningsresultaten i ett relevant sammanhang för lärarprofessionen. Syftet i slutet av inledningen specificerar och tydliggör vilka förväntningar läsaren kan ha på texten. I den lite längre mittdelen är fokus på att presentera resultatet av studien i sin egen rätt, även om urvalet är selektivt och gjort i relation till inramningen. Alla delar är skrivet i ett kort och koncist format. Den är ett bra exempel på hur Notiser från forskningsfronten måste ha ett specifikt och fokuserat syfte, och att detta syfte genomsyrar alla delar av texten. Längdmässigt ligger Mattis

text i övre delen av spannet för Notiser från forskningsfronten. Det går alltså att tänka sig ännu mer fokuserade och avskalade texter.

Viktigt med nyanserade budskap när underlaget “bara” är en artikel

Vid skrivande av Notiser från forskningsfronten behöver skribenter förhålla sig till att det är just utvalda resultat från en enskild studie som presenteras. Det är därför viktigt att inte “smyggeneralisera” påståenden från småskaliga studier eller ge rekommendationer utan förbehåll om hur man bör eller ska undervisa. Det är bland annat viktigt att komma ihåg att inte presentera resultat som “evidens” för att något visst sätt att undervisa fungerar, utan snarare betrakta positiva resultat av ett undervisningssätt som möjlig inspiration för andra lärare kring hur de kan utveckla undervisningen.

Syftet med Notiser från forskningsfronten är alltså inte att ge evidensbaserade svar på frågor om hur man bör göra, utan snarare att ge läsaren inblick i olika didaktiska problematiker och möjliga sätt att handskas med dessa. Resultaten som presenteras kan bidra till reflektion kring den egna undervisningen och hur den kan utvecklas. Texterna kan också bidra med en didaktisk begreppsapparat som kan vara värdefull för att utveckla ett specialiserat och kollegialt undervisningsspråk.

Hur ska du tänka kring val av texttyp?

Ifall du vill skriva en professionsvetenskaplig text och är osäker på om du ska välja texttypen Resultat från ett forskningsprojekt eller Notiser från forskningsfronten finns det några saker du kan tänka på. Om du har skrivit en avhandling eller slutfört ett större projekt vill du kanske ha utrymme och möjlighet att presentera resultat från flera studier. Men det kan ibland finnas skäl för att skriva en Notiser från forskningsfronten även för den som är involverad i ett större forskningsprojekt.

Ett exempel kan vara forskningsprojekt som består av olika delar som har olika grad av relevans för lärare. Det kan då vara bättre att lyfta fram resultat från en artikel inom projektet med särskilt stor relevans för lärarprofessionen. Notiser från forskningsfronten kan då vara ett sätt att på ett kortfattat sätt synliggöra artikeln och dess forskningsresultatet och ge läsaren en ingång för att läsa originalartikeln.

Några avslutande ord

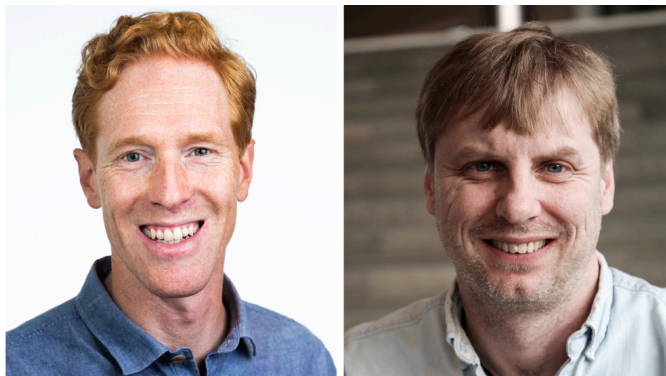
Syftet med denna artikel har varit att beskriva vad som skiljer texter av typen Notiser från forskningsfronten från Resultat från ett forskningsprojekt och vilka konsekvenser detta får för skrivandet. När det gäller målgrupp, syfte och struktur finns det inga skillnader mellan de två texttyperna, även om syftet ofta blir mer specifikt och avgränsat i texttypen Notiser från forskningsfronten. Den stora skillnaden handlar om innehåll, där det kortare formatet och det mer specifika syftet kräver ett mer avskalat urval av vilka resultat som ska kommuniceras. Det korta formatet sätter också fokus på behovet av ett effektivt och tydligt språk (se [8]). Vi har försökt synliggöra detta med ett exempel. Vi har också försökt ge stöd för hur du kan tänka när du ska välja mellan de två texttyperna för att kommunicera forskningsresultat.

Författare

Gunnar Höst är huvudredaktör för ATENA Didaktik och biträdande föreståndare för NATDID, Nationellt centrum för naturvetenskapernas och teknikens didaktik. Han är också universitetslektor i visuellt lärande och kommunikation vid Institutionen för teknik och naturvetenskap, Linköpings

universitet. E-postadress: gunnar.host@liu.se

Torodd Lunde är biträdande redaktör för ATENA Didaktik. Han är också universitetslektor i didaktik med inriktning mot kemi vid Institutionen för ingenjörsk- och kemivetenskaper, Karlstads universitet. E-postadress: torodd.lunde@kau.se

Figur 1. Författarna Gunnar Höst och Torodd Lunde.

Referenser

1. Karlström M. Planering av undervisning kräver svar på komplexa frågor. ATENA Didaktik. 2025;7(2). <https://doi.org/10.3384/aten.2025.6035>
2. Andrée M, Hansson L. Gratis undervisningsresurser från industriföretag kräver didaktiska överväganden. ATENA Didaktik. 2023;5(2). <https://doi.org/10.3384/aten.2023.4729>
3. Fridberg M, Cronquist B, Redfors A. Möjligheter med STEM-undervisning genom robotik i förskolan. ATENA Didaktik. 2022;4(2). <https://doi.org/10.3384/aten.2022.4143>
4. Junkala H. Hur presenteras olika sexualiteter och kroppar i biologiböcker och klassrumsundervisning?. ATENA Didaktik. 2024;6(2). <https://doi.org/10.3384/aten.2024.5656>
5. Nordlöf C. Bortom görande: Verktyg för att bredda teknikundervisningens syften och innehåll. ATENA Didaktik. 2024;6(1). <https://doi.org/10.3384/aten.2024.4658>
6. Lunde T, Höst G. Från doktorsavhandling till professionsvetenskaplig artikel - att kommunicera sin forskning till lärarprofessionen. ATENA Didaktik. 2024;6(2). <https://doi.org/10.3384/aten.2024.5685>
7. Karlström M, Hamza K. How Do We Teach Planning to Pre-service Teachers - A Tentative Model. Journal of Science Teacher Education. 2021;32(6). <https://doi.org/10.1080/1046560X.2021.1875163>
8. Höst G, Lunde T. Skriva för lärarprofessionen - en balans mellan ett tillgängligt och ett precist språkbruk. ATENA Didaktik. 2025;7(1). <https://doi.org/10.3384/aten.2025.6087>